

ZETELVERDELING IN EEN OOGOPSLAG

VERKIEZINGEN IN SURINAME 25 MEI 2010

Glenn Sankatsing

7 mei 2010

Free download and use with mention of source

Published at: www.crscenter.com

Comments to: crscenter@crscenter.com

Inhoud

Inleiding.....	2
1. Tipping point analyse	2
2. Restzetels bestaan niet	2
3. Het quotient als magisch getal	3
4. Tipping points voor 9 districten	5
5. Tipping points voor Paramaribo	7
6. Verkiezingsavond	10

INLEIDING

Een methode voor de zetelberekening voor de komende verkiezingen in Suriname die ik voor enkele onderzoeksvrienden stuurde was de aanleiding voor het verzoek om het ook voor anderen toegankelijk te maken. Dit is vervat in deze beknopte presentatie die vrijelijk mag worden gebruikt met bronvermelding.¹ Het is een neutrale rekentechniek, die door elke persoon, partij of instantie kan worden gehanteerd om een beter beeld te krijgen van de uitslagen en van de resultaten bij verschillende scenario's. Het kan ook dienen om uitslagen van peilingen te vertalen in prognoses voor de zetelverdeling. Ook voor de verkiezingsavond kan het behulpzaam zijn om een snel beeld te vormen van de vermoedelijke einduitslag en de waarschijnlijkheid van een bepaalde uitslag in te schatten. Aan de uitslag zal het uiteraard niets veranderen, want dat wordt uitsluitend door de kiezers bepaald. Voor degenen die heel geduldig zijn, is het niet van nut, want die horen de uitslag de volgende dag wel. Het systeem werd gebruikt bij de verkiezingen vorig jaar op Aruba (landelijke evenredige vertegenwoordiging met 21 zetels) en het werkte uitstekend.

1. TIPPING POINT ANALYSE

De voorgestelde methode voor de berekening van de zetelverdeling is geschikt voor alle verkiezingen die gebaseerd zijn op evenredige verdeling van de zetels, al dan niet met een kiesdrempel. Een systeem van evenredige vertegenwoordiging wijst de zetels toe op grond van het hoogste gemiddelde aan behaalde stemmen per toegekende zetel. Populair gezegd betekent dit dat als je aan een partij 1 zetel meer toekent en die partij daarbij een hoger gemiddelde aan stemmen per zetel heeft dan een andere partij, dat zij dan aanspraak maakt op die zetel. Dat is ook het meest billijke systeem.

De methode die hier wordt gepresenteerd, de 'tipping point analyse' (TPA), is gebaseerd op de punten waarbij een zetel van de ene partij naar de andere overspringt. Vrij vertaald betekent 'tipping point' het punt dat de doorslag geeft of de balans doet overslaan. Eén stem meer voor een partij laat op dat punt de zetel doen overspringen van de ene partij naar de andere. Dat zijn dus de magische punten in een verkiezing, waar de exacte uitslag om draait. Met deze methode van tipping point analyse wordt nauwkeurig bepaald welk stemmenaantal op welk punt de zetelverdeling verandert.

2. RESTZETELS BESTAAN NIET

Restzetels worden bij verkiezingen met een evenredige vertegenwoordiging gezien als heel belangrijk in de verkiezingsuitslag, vaak zelfs als bepalend. Het woord 'restzetel' suggereert dat het geen volwaardige zetel is. Soms ziet men de toekenning van restzetels als een soort oneigenlijke bevoordeling van de grote partijen. Dit berust helaas op een misverstand.

---

¹ Het stuk kan vrij gedownload worden en gebruikt met vermelding van de bron op www.crscenter.com.

Restzetels bestaan niet! Ze hebben nooit bestaan! De zogenaamde restzetel is niets anders dan een rekentechniek die men gebruikte (bij gebrek aan beter), en eigenlijk een heel langdradige. De wet is duidelijk en stelt in Artikel 131 lid 1 van de Kiesregeling: “De kandidaten voor de Nationale Assemblée worden gekozen krachtens het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging bij grootste gemiddelden met voorkeursstemmen.”

Daarmee wordt bedoeld dat de basis van de zetelverdeling het hoogste gemiddeld aantal stemmen per toegekende zetel is. Als dus een zetel aan een andere partij wordt toegewezen en die daardoor een hoger gemiddelde krijgt, dat komt die partij in aanmerking voor die zetel. Elke zetel is dus evenveel waard en is echt verdiend, en zeker niet cadeau gegeven door een ‘dom systeem’ die restzetels aan grote partijen geeft.

De methode die traditioneel gehanteerd wordt voor het toekennen van zetels is zo ook letterlijk beschreven in de kieswet. “De eerste zetel wordt toegekend aan de politieke organisatie met het hoogste aantal stemmen. Vervolgens wordt telkens bepaald welke organisatie na toevoeging van een volgende zetel het grootste gemiddelde aantal stemmen heeft.”² Elke partij krijgt in elke ronde steeds een zetel erbij opgeteld, en telkens wordt nagegaan wie het hoogste gemiddelde heeft. Die krijgt dan de zetel. Dat gaat zo door totdat het aantal beschikbare zetels bereikt is in het kiesdistrict. Helaas is deze juridisch sluitende formulering rekenkundig niet de beste methode. Deze vrij omslachtige werkwijze kan worden omzeild door vanuit de wiskundige implicaties van de wettekst direct de einduitslag te berekenen. De methode van de tipping point analyse biedt hier een oplossing.

3. HET QOUTIENT ALS MAGISCH GETAL

De magische grootheid bij de zetelverdeling is het quotiënt van de aantallen stemmen op partijen. Dat is het aantal stemmen op partij A gedeeld door het aantal stemmen op partij B. Dat is de echte grootheid en kerngetal dat alles bepaalt en gebruikt moet worden om een goed beeld te krijgen. Dat kan zelfs in één oogopslag zonder computer erbij. Dat quotiënt bepaalt volledig de zetelverdeling en dus ook de eindstand van de zetels tussen die twee partijen. De deling kan geschieden met het aantal stemmen of met percentages, hoewel het laatste iets onnauwkeuriger is wanneer met afgeronde percentages wordt gewerkt.

Deze methode werkt zeer vereenvoudigend op de berekening, omdat zaken als opkomst, opkomstpercentage, ongeldige stemmen en ‘verloren stemmen’ op kleine partijen geen invloed blijken te hebben op de uitslag, als je met quotiënten werkt. Zelfs het uiteindelijk aantal stemmen dat wordt behaald hoeft niet afgewacht te worden, want de percentages zijn voldoende, omdat daarmee het quotiënt even goed kan worden bepaald.

Het belang van het quotiënt van de stemmen van de partijen kunnen we het beste met een voorbeeld verduidelijken. Wanneer twee partijen 7 zetels moeten verdelen is er een exact punt waar partij A de 4de zetel krijgt. De tipping point blijkt in dat geval het quotiënt 1.0000 te zijn. Dat wil zeggen dat wanneer het aantal stemmen op partij A gedeeld door het aantal stemmen op partij B groter is dan 1.0000 dat partij A de vierde zetel krijgt. Dus partij A moet ten minste 1 stem meer hebben dan partij B, want alleen dan is het quotiënt groter dan 1.0000.

Voor elke mogelijke zetelverdeling kunnen deze tipping points, waar de zetel van een partij naar een andere springt, exact worden bepaald, tot op de stem nauwkeurig. Deze tipping points kunnen daarom voor elk kiesdistrict en voor elke situatie worden bepaald.

---

² Artikel 131, lid. 3 van de Kiesregeling

Dat zullen we hier doen, omdat dat zeer vereenvoudigend werkt en men beter kan weten wanneer een zetel gehaald kan worden, in gevaar komt of al comfortabel binnen is. Dat ligt aan de afstand waarop het punt verwijderd ligt van tipping point, zoals we zullen zien.

Laten we de volgende situatie bekijken. In het District Suriname (met een totaal van 7 zetels) blijken, gezien het aantal stemmen, slechts twee partijen zetels te halen. Partij A is groter dan partij B en het kan een 4-3 of een 5-2 zetelverdeling worden. Nu is de vraag: Op welk punt springt de zetel van een 4-3 situatie naar een 5-2 situatie?

We kijken eerst naar de verdeling 5-2. In dat geval moet het volgende gelden volgens de kieswet. Partij A krijgt 5 vijf zetels, wanneer het aantal stemmen van partij A gedeeld door 5 groter is dan het aantal stemmen van partij B gedeeld door 3, anders krijgt partij B de 3de zetel en wordt de verdeling 4-3. De reden is dat het gemiddelde aantal stemmen per zetel voor partij B hoger is.

Dat betekent het volgende:

$A : 5 > B : (2 + 1)$. Dus $A : 5 > B : 3$.

$$\frac{A}{5} > \frac{B}{3}$$

Als je beide kanten van de vergelijking met 5 vermenigvuldigt en door B deelt, geldt:

$A : B > 5 : 3$

$$\frac{A}{B} > \frac{5}{3}$$

Dit quotiënt bedraagt $5 : 3 = 1.6667$ (naar boven afgerond) en vormt de tipping point. Dat betekent dat het quotiënt van 1.6667 het punt is waarbij de zetel overgaat van de ene partij naar de andere. Dat houdt in dat partij A niet minder dan 66.67% meer stemmen moet halen dan partij B. Met 1 stem minder krijgt partij B haar 3 zetels en blijft A met 4 zetels.

Even een rekenvoorbeeld om dat te laten zien (zie tabel 1). Partij A krijgt 2007 stemmen en partij B krijgt 1204 stemmen. Dan geldt $A : B = 2007 : 1204 = 1.6669$. Dat is groter dan de tipping point van 1.6667. Dus partij A krijgt 5 zetels en partij B krijgt 2 zetels. Met de gemiddelden is dat te zien: partij A heeft een gemiddelde van $2007 : 5 = 401.40$ en partij B heeft een gemiddelde van $1204 : 3 = 401.33$. Het gemiddelde aantal van partij A per zetel is groter dan het gemiddelde aantal stemmen van partij B per zetel als die de derde zetel zou krijgen. Dus partij A krijgt de 5de zetel en partij B krijgt 2 zetels.

Wat gebeurt er als partij A nu 1 stem minder krijgt. Partij A haalt 2006 stemmen en partij B haalt 1204 stemmen. Dan ligt het quotiënt $A : B = 2006 : 1204 = 1.6661$ onder de tipping point, dus de zetel gaat naar partij B die 3 zetels krijgt tegenover partij A met 4 zetels. Het gemiddeld aantal stemmen per zetel wijst dat ook uit: partij A heeft een gemiddelde van $2006 : 5 = 401.20$ en partij B heeft een gemiddelde van $1204 : 3 = 401.33$.

TABEL 1
VOORBEELDTABEL MET TIPPING POINT

Partij A	Partij B	Quotiënt	Tipping point	Situatie	Zetels A	Zetels B	Gemiddelden
2007 stemmen	1204 stemmen	1.6669	1.6667	Hoger	5	2	2007 : 5 = 401.40 1204 : 3 = 401.33
2006 stemmen	1204 stemmen	1.6661	1.6667	Lager	4	3	2006 : 5 = 401.20 1204 : 3 = 401.33

4. TIPPING POINTS VOOR 9 DISTRICTEN

Het is op dezelfde manier mogelijk om alle tipping points uit te rekenen voor twee partijen (partij A en partij B) voor situaties waarin die samen een bepaald aantal zetels halen. Voor het huidig kiesstelsel van Suriname zijn de tipping points berekend voor elke situatie waarbij twee partijen samen 2-7 zetels halen. Deze tipping points zijn te zien in tabel 2, die kan worden gebruikt voor 9 kiesdistricten. Dat kan ook gedaan worden in een situatie waarin twee partijen niet alle beschikbare zetels halen, bijvoorbeeld ze halen samen 6 zetels in Kiesdistrict Suriname of 3 zetels in Commewijne, omdat een andere partij ook een zetel haalt. Daarvoor zijn de tipping points ook uitgerekend in tabel 2.

Voor elke zetel is er een onderste en bovenste tipping point, waarbij het aantal behaalde zetels naar beneden of naar boven verandert. Een voorbeeld kan dat duidelijk maken. Als slechts twee partijen in Nickerie zetels halen, waar het totaal 5 zetels is, wanneer haalt een partij 4 zetels? Daarvoor hebben we de tipping points nodig voor 4 zetels. We kijken daarvoor naar tabel 2 hoeveel zetels de twee partijen samen hebben. Dat vinden we in de eerste kolom bij "Aantal zetels A+B" en zoeken het aantal 5. Vervolgens kijken we in de derde en vierde kolom naar Zetels A = 4 (Dus zetels B = 1). De tipping points zijn 2.0000 en 5.0000. Dat betekent dat partij A 4 zetels haalt, als zij tussen 2 maal en 5 maal zoveel stemmen haalt als partij B. Anders slaat het over op 3 (bij de onderste tipping point van 2.0000) of op 5 zetels (bij de bovenste tipping point van 5.0000).

Laten we naar de volgende case kijken om beter te begrijpen wat met de tipping point analyse gedaan kan worden. In het district Suriname halen alle kleine partijen samen maar 1 zetel. Er blijven 6 zetels over voor twee grote partijen. Wanneer wordt de verdeling 4-2? Antwoord: De tipping point in de tabel (bij 6 zetels) is voor een 4-2 situatie 1.3333. Dus partij A moet 33.34% meer stemmen hebben dan partij B om 4 zetels te halen. Hebben ze minder stemmen dan blijven ze steken op 3 zetels.

Hoe verder men van een tipping point is hoe veiliger de zetel is. Die afstand geeft ook aan hoeveel vooruitgang men in de uitslagen moet maken om een volgende zetel te behalen. Je kunt ook uitrekenen op een bepaald moment wat het precieze aantal stemmen is dat men nog aan de andere partij kan verliezen zonder de zetels die er staan in gevaar te brengen. Bij een bepaalde stand kan men bijvoorbeeld de conclusie trekken dat het niet meer mogelijk is om meer zetels te halen. Men kan dan zelfs in een vroeg stadium een betrouwbare prognose maken van de definitieve zetelverdeling. Bij een close finish waar er

nog één of enkele stembureaus moeten binnenkomen, kan men nauwkeurig uitrekenen bij welk stemmenverschil tussen twee partijen een zetel in het gedrang komt.

TABEL 2
TIPPING POINTS VOOR PARTIJEN DIE SAMEN 2 TOT 7 ZETELS HALEN

AANTAL ZETELS	TIPPING POINT	ZETELVERDELING	
Zetels A + B	A : B	Zetels A	Zetels B
2	< 0.5000	0	2
2	0.5000-2.0000	1	1
2	> 2.0000	2	0
<hr/>			
3	<0.3333	0	3
3	0.3333-1.0000	1	2
3	1.0000-3.0000	2	1
3	> 3.0000	3	0
<hr/>			
4	< 0.2500	0	4
4	0.2500-0.6667	1	3
4	0.6667-1.5000	2	2
4	1.5000-4.0000	3	1
4	> 4.0000	4	0
<hr/>			
5	< 0.2000	0	5
5	0.2000-0.5000	1	4
5	0.5000-1.0000	2	3
5	1.0000-2.0000	3	2
5	2.0000-5.0000	4	1
5	> 5.0000	5	0
<hr/>			
6	< 0.1667	0	6
6	0.1667-0.4000	1	5
6	0.4000-0.7500	2	4
6	0.7500-1.3333	3	3
6	1.3333-2.5000	4	2
6	2.5000-6.0000	5	1
6	> 6.0000	6	0
<hr/>			
7	< 0.1429	0	7
7	0.1429-0.3333	1	6
7	0.3333-0.6000	2	5
7	0.6000-1.0000	3	4
7	1.0000-1.6667	4	3
7	1.6667-3.0000	5	2
7	3.0000-7.0000	6	1
7	> 7.0000	7	0

De tipping points geven dus precies aan bij welk stemmenaantal de zetel van de ene partij naar de andere gaat. Dat maakt de verkiezingsavond nog spannender dan tot nu toe. Net als een WK wedstrijd kan je die de hele tijd volgen en je hoeft niet op de einduitslag te wachten. Iemand kan voorstaan, weer gelijk komen, en weer een voorsprong nemen en die later vergroten. Bij de laatste verkiezingen op Aruba, met een volledige landelijke evenredige vertegenwoordiging met 21 zetels, werd dit systeem gebruikt. Er waren heel spannende momenten, omdat de stand over er weer om de tipping point van 11 naar 12 zetels ging tussen de grote partijen. Niemand van de deskundigen had dat op de TV in de gaten, en het publiek dat vol spanning wachtte bleef er dus ook heel kalm onder. Het is net alsof er een penalty wordt gegeven in een wedstrijd, maar het publiek heeft het niet door.

5. TIPPING POINTS VOOR PARAMARIBO

In het Kiesdistrict Paramaribo zijn er 17 zetels te verdelen en meerdere partijen kunnen daar zetels halen. Het kan dus heel goed dat meer dan twee partijen daar zetels halen. Om een bruikbaar overzicht van tipping points te krijgen is vanuit hetzelfde principe voor een andere presentatie gekozen. De strijd gaat tussen twee grote partijen. Er kunnen dan tipping points gemaakt worden voor verschillende scenario's afhankelijk van de andere partijen. Voor elke situatie dat de overige partijen samen 0, 1, 2, 3, 4, 5 of 6 zetels in Paramaribo halen is er een tipping point bepaald. Dat is verwerkt in een grafiek die zes lijnen heeft telkens voor een van de vorige situaties van zetels voor overige partijen.

TABEL 3
TIPPING POINTS VOOR PARAMARIBO

PARAMARIBO MET IN TOTAAL 17 ZETELS - TIPPING POINTS							
	ZETELS VOOR OVERIGE (KLEINE) PARTIJEN						
	0	1	2	3	4	5	6
Te verdelen A+B→	17	16	15	14	13	12	11
Partij A 4 zetels	0.286	0.308	0.333	0.364	0.400	0.444	0.500
Partij A 5 zetels	0.385	0.417	0.455	0.500	0.556	0.625	0.714
Partij A 6 zetels	0.500	0.545	0.600	0.667	0.750	0.857	1.000
Partij A 7 zetels	0.636	0.700	0.778	0.875	1.000	1.167	1.400
Partij A 8 zetels	0.800	0.889	1.000	1.143	1.333	1.600	2.000
Partij A 9 zetels	1.000	1.125	1.286	1.500	1.800	2.250	3.000
Partij A 10 zetels	1.250	1.429	1.667	2.000	2.500	3.333	5.000
Partij A 11 zetels	1.571	1.833	2.200	2.750	3.667	5.500	11.000
Partij A 12 zetels	2.000	2.400	3.000	4.000	6.000	12.00	-

In de grafiek op de volgende bladzijde zijn deze quotiënten in een ander formaat gepresenteerd. Daardoor is het mogelijk in één oogopslag een beeld te krijgen van de zetelsituatie. Deze grafiek kan heel handig zijn om veranderende situaties, zoals de ontwikkelingen op de verkiezingsavond, nauwlettend te volgen.

Je kijkt eerst welke kleine partijen kans maken op zetels en telt die op. Voor elk aantal zetels dat in totaal naar de kleine partijen gaat, van 0 tot 6, is er een aparte grafische lijn gegeven, die met een cijfer in een vierkant hokje is gemarkeerd. Er is ook aangegeven welke de tipping points op elke lijn zijn. Zolang het aantal zetels voor de kleine partijen niet verandert, hoef je alleen nog maar naar die lijn te kijken.

Met het stemmenaantal na elke nieuwe uitslag maak je de deling “partij A : partij B”. In het geval van de verkiezingen van 25 mei is dat MEGA : FRONT of FRONT : MEGA. Je kijkt dan met de uitkomst (het quotiënt) op de betreffende lijn wat de situatie is van de zetelverdeling waar het gevonden quotiënt valt en leest dan onderaan het aantal zetels af. De verticale lijnen (in rood) geven de grenzen van het gebied waar een bepaald aantal zetels wordt behaald. Hoe dicht je bij de grenzen zit, hoe onzekerder de zetel is. Laten we de grafiek toepassen op enkele praktische situaties, waardoor de werking duidelijker kan worden.

Een aantal uitslagen is al binnen op de verkiezingsavond, en slechts twee kleine partijen blijken elk op een zetel af te stevenen. Die situatie betekent dat je alleen naar lijn 2 moet kijken die staat voor “2 zetels gaan naar kleine partijen” (aangeduid met een 2 in een vierkant). Je deelt de stemmen van partij A door die van partij B en krijgt bijvoorbeeld: 1.634. (Je mag ook de percentages delen.) Dat ligt in het gebied van 9 zetels, tussen onderste tipping point van 1.286 en de bovenste van 1.667. Het quotiënt van 1.634 betekent dat partij A een aantal van 9 zetels heeft en niet zover van de tiende zetel is. De negende lijkt heel erg veilig, want om dat te verliezen, moet het quotiënt afnemen tot 1.286 en dat is heel erg ver. Het is dus een spannend moment. Partij A heeft ‘zeker’ 9 zetels en zit al heel dicht bij zetel 10, en een kleine groei in de resterende uitslagen kan daar al voor zorgen.

Kijken we nu naar de volgende situatie. Twee kleine partijen stevenen elk af op een zetel en het quotiënt van de grote partijen, dus het aantal stemmen op partij A gedeeld door het aantal stemmen op partij B, bedraagt 1.47. Hoe zit het met de zetels in deze situatie? De kleine partijen halen samen 2 zetels en we kijken dus naar de grafische lijn genummerd 2. Het getal 1.47 ligt op die lijn tussen 1.286 en 1.667. Dat betekent dat partij A daarmee op 9 zetels staat. Dat ligt ergens in het midden tussen twee tipping points, dus daar zal heel moeilijk verandering in komen. De partij moet echt heel veel verliezen of winnen op de andere partij om het zetelaantal nog te wijzigen.

Maar dan gebeurt er iets onverwachts. Nog een kleine partij blijkt een zetel te gaan halen. Daarmee verandert het plaatje, want je moet nu kijken naar lijn 3 (in vierkant met cijfer 3). Dan blijkt dat partij A in het gebied terecht komt van 8 zetels, want met het quotiënt 1.47 zit zij onder de tipping point op lijn 3 van 1.50. Ze zit nu op 8 zetels. Dat betekent dat men kan voorspellen ten koste van welke partij het gaat, als één van de kleine partijen nog een zetel haalt. Dat kan direct zonder enige verdere berekening worden afgelezen uit de grafiek. De rustige situatie voor partij A waarin niet veel kan veranderen is nu drastisch gewijzigd. Om 9 zetels te halen moet partij A haar quotiënt omhoog halen tot boven 1.50 of zij moet maar duimen dat de extra zetel voor een kleine partij weer verdwijnt.

6. VERKIEZINGSAVOND

Deze tipping point analyse geeft, zoals we zien, de mogelijkheid om de verkiezingsuitslagen die binnenkomen als een WK-wedstrijd te volgen. Een handige methode is een speld te prikken op het punt waar het quotiënt staat en om dan te zien hoe die speld zich in de loop van de avond over de lijn beweegt. Onderaan kan steeds worden afgelezen wat dat voor de stand van de zetels betekent.

De tipping point analyse kan ook goed gebruikt worden bij het vertalen van het resultaat van peilingen in een zetelverdeling. Die exercitie werd gedaan met de SWI- en IDOS-peilingen van begin mei. Zelfs de eventuele invloed van zwevende kiezers op de uitslag kon geschat worden. Voor verschillende scenario's vanaf proportionele verdeling van de zwevers over de partijen (wat in feite neerkomt op een uitsluiting van zwevers in de berekening) tot een sterke oververtegenwoordiging naar verschillende richtingen kon een prognose worden gemaakt. Daarmee kon een schatting gemaakt worden welke invloed een sterk eenzijdig stemgedrag van zwevende kiezers op de resultaten kon hebben. Met de peilingen van SWI en IDOS kon er op deze manier een interessante prognose worden gemaakt van de verkiezingen, waarbij geconcludeerd werd dat uitgaande van de gegevens en scenario's voor de uitslag in Paramaribo slechts een zetel nog onzeker bleef.

Het echt spannende gebruik van de tipping point analyse zal echter plaatsvinden op de verkiezingsavond zelf. Voor sommigen zal dat een avond van blijdschap worden, voor anderen een avond van droefheid, maar voor het hele volk een avond van diepe zorg. "De politieke macht berust bij het volk," zegt de Grondwet van Suriname in artikel 52 lid 1. Helaas is de verkiezingsdatum de dag waarop het volk van Suriname die politieke macht weggeeft om toeschouwer te worden van zijn eigen toekomst en krantenlezer van zijn eigen lot. Tot nu toe heeft dat heel slecht gewerkt. De tipping point analyse kan daar geen verandering in brengen. Dat vereist een andere verstrekkende tipping point – inderdaad een punt dat de balans doet overslaan - waarbij het volk het lot en het goud in eigen handen houdt. Misschien staat er ooit een atypische politicus op die voldoende *common sense* heeft om te beseffen dat het radicaal anders moet, in plaats van steeds dezelfde dans om de macht om het land als een taart te verdelen.